

JUBILEJI

FRANCE KRESAL – ŠESTDESETLETNIK

Znanstveni svetnik na Inštitutu za novejšo zgodovino dr. France Kresal se je rodil 7. avgusta 1935 v Grmu pri Trebnjem. Po maturi na gimnaziji v Novem mestu leta 1956 je študiral zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je leta 1963 diplomiral. Že z diplomskim delom, za katerega je prejel študentovsko Prešernovo nagrado, oziroma s publikacijo o razvoju predilnice Litija iz leta 1961 je nakazal težišče svojega bodočega raziskovalnega dela. Po diplomi se je zaposlil kot asistent na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja in začel proučevati delavsko socialno problematiko in industrijski razvoj na Slovenskem zlasti v obdobju med vojnama, posamezna vprašanja tudi od srede 19. stoletja dalje, oziroma teme iz zgodovine delavskega gibanja, posebej z vidika delovanja strokovnih – sindikalnih in zadržnih organizacij. Leta 1972 je bil po zagovoru disertacije *Razvoj tekstilne industrije v Sloveniji 1918–1941* promoviran za doktorja zgodovinskih znanosti in izvoljen za znanstvenega sodelavca. Štiri leta kasneje je postal višji znanstveni sodelavec, od leta 1982 pa je znanstveni svetnik.

V treh desetletjih je Kresalov znanstveno-strokovni opus narasel na 145 bibliografskih enot.¹ Ob tem je treba poudariti, da je pri proučevanju več pomembnih vidikov socialnoekonomske problematike in delavskega gibanja oral ledino ali bistveno dopolnil njihovo poznavanje s pritegnitvijo novih virov. Posamezne teme je obdelal v obliki znanstvenih razprav in nato poskrbel še za njihovo poljudno osvetlitev v člankih v časopisju. Znanstvene razprave in strokovne članke, skupaj okoli petdeset, je objavljial zlasti v *Prispevkih za zgodovino delavskega gibanja* oziroma za *novejšo zgodovino*, v *Zgodovinskem časopisu* in *Kroniki* ter v različnih zbornikih. Slavljenej je svoje raziskovalne rezultate posredoval na številnih znanstvenih posvetovanjih v Sloveniji in nekdanji Jugoslaviji ter v okviru češkoslovaško-jugoslovanske komisije.

Najobsežnejše Kresalovo delo, dopolnjena doktorska disertacija, z naslovom *Tekstilna industrija v Sloveniji* je leta 1976 izšla v knjižni obliki (480 str.). Tedanji vodilni slovenski gospodarski zgodovinar dr. Jože Šorn je v temeljiti kritični oceni poudaril, »da je to ena izmed tistih solidnih monografij, ki bo nedvomno še dolgo ostala na vrhu temeljnih del o naši gospodarski in delavski zgodovini.« V njej je v prvem delu obdelal razvoj tekstilne industrije v Sloveniji, ki je prav v času med vojnama postala ena najmočnejših industrijskih panog in imela pomemben delež v slovenskem gospodarstvu ter širše na jugoslovanskem trgu, kar ilustrira tudi podatek o desetkratnem porastu števila zaposlenega delavstva na 18.000 v dveh desetletjih. V drugem delu pa je podrobno osvetlil njegov socialnopolitični in gmotni položaj, sindikalno organiziranost tekstilcev ter njihove mezdne in stavkovne boje v ustreznem širšem okviru delavskega gibanja na Slovenskem. Ta monografija ilustrira tudi metodološko značilnost številnih drugih Kresalovih del, v katerih je prikazal medsebojno povezanost in pogojenost ekonomskega razvoja in položaja delavstva. Kot primer te vrste

¹ Bibliografija Franceta Kresala do leta 1989 je objavljena v *Prispevkih za novejšo zgodovino* 39 – 1989, str. 102–109.

prispevkov naj omenimo razpravo *Oris gospodarskega razvoja Slovenije in ekonomski položaj delavstva 1918–1941*, objavljeno v *Acta historico – oeconomica Iugoslaviae* (1980), to problematiko pa je pregledno osvetlil še v nekaj razpravah. Posebno podrobno je proučeval socialno-ekonomske razmere v času velike gospodarske krize in analiziral je tudi strukturo delavstva med vojnama. Ob tem je obdelal tudi značilnosti bojev strokovnih organizacij za izboljšanje gmotnih in delavnih pogojev delavstva v posameznih obdobjih, posebej stavkovnih valov v poprevratnem obdobju in sredi tridesetih let, tudi z vidika oblikovanja akcijske enotnosti. Posebno pozornost je posvetil prikazu vloge delavskega združništva v okviru vseh treh idejnopolitičnih taborov na Slovenskem.

Eno temeljnih področij Kresalovega znanstveno-raziskovalnega dela je problematika socialne politike, ki je ni obravnaval le za čas med vojnama, ampak je osvetlil tudi njen razvoj od začetkov industrializacije v preteklem stoletju. Na eni strani je to problematiko prikazoval celovito (npr. Pregled razvoja delavsko zaščitne zakonodaje in ustanov delavske zaščite med obema vojnama; Nekateri načini reševanja delavskih socialnih vprašanj na Slovenskem do leta 1992; Nastanek in razvoj socialne politike do leta 1941, vse objavljeno v *Prispevkih*), na drugi strani pa se je posameznih njenih vidikov lotil v posebnih razpravah. Tako je poglobljeno obdelal problematiko delavskega socialnega zavarovanja, funkcioniranje institucije delavskih zaupnikov (tudi po letu 1945), prizadevanja delavstva za uzakonitev minimalnih mezd, v zvezi s ponovno aktualnostjo je veliko pisal o pomenu kolektivnih pogodb kot viru delovnega prava, posebej pa je prikazal tudi reševanje stanovanjskih problemov delavstva v večjih industrijskih središčih. Posamezne oblike socialne politike ter delovanja ustanov za izvajanje teh nalog je opisal tudi v številnih člankih v *Enciklopediji Slovenije*.

Zlasti v zadnjem obdobju je težišče Kresalovega proučevanja industrijski razvoj na Slovenskem med vojnama. Postopoma je začetno raziskovanje le tekstilne industrije od 19. stoletja do leta 1941 (rezultate proučevanja te panoge kot celote in posebej razvoja posameznih podjetij in središč je obdelal v številnih prispevkih), razširil na prikaz značilnosti razvoja celotne industrije na Slovenskem med vojnama, posebej tudi z vidika njene vloge v jugoslovanskem gospodarstvu. Med pomembnimi deli te vrste naj omenimo le zadnje prispevke o avstrijskem kapitalu v industriji prve Jugoslavije (*Prispevki* 1987), o razvoju industrije v Sloveniji (*Kronika* 1990 in *Dokumenti slovenstva* 1993), o jugoslovanskem in slovenskem gospodarstvu v poročilih ljubljanske borze (*Zgodovinski časopis* 1990), o slovenskem podjetništvu v industriji (*Prispevki* 1994), na simpoziju o slovenski državnosti leta 1994 pa je imel referat o oblikovanju slovenskega gospodarstva v okviru Jugoslavije 1918–1941. Te razprave so pomemben prispevek na področju ekonomskega zgodovinskega in pomenijo uspešno nadaljevanje raziskovalne poti, ki jo je glede proučevanja industrializacije na Slovenskem med vojnama začrtal Jože Šorn v svoji razpravi v *Kroniki* leta 1959.

Slavljenec je opravil tudi pomembno organizacijsko delo za razvoj zgodovinske vede. V okviru Inštituta za zgodovino delavskega gibanja oziroma za novejšo zgodovino je opravljal številne vodilne funkcije. V letih 1975–1979 je bil njegov direktor, skoraj deset let vodja raziskovalnega oddelka in eno mandatno dobo tudi predsednik sveta. Bil je tudi predsednik sveta in vodja raziskovalnega programa za novejšo zgodovino Slovencev. Dolga leta je bil tudi član uredništva *Prispevkov za zgodovino delavskega gibanja*, tri leta tudi glavni in odgovorni urednik. V *Zvezi zgodovinskih društev Slovenije* je bil v letih 1980–1982 predsednik, nato šest let njen podpredsednik, dalj časa njen predstavnik v zvezni centrali, od leta 1993 pa je član oziroma blagajnik *Nacionalnega komiteja Slovenije za zgodovinske vede* in predsednik slovensko-češke zgodovinske komisije. Ves čas sodeluje tudi v strokovnem odboru *Enciklopedije Slovenije*.

Slavljenec je pri proučevanju gospodarske zgodovine, ki je bila dolgo potisnjena na obrobje raziskovalne podrobnosti, opravil tudi dragoceno svetovalno delo za mlade zgodovinarje. Pri uresničevanju številnih nalog za izpopolnitev podobe industrijske rasti na Slovenskem in drugih ciljev mu ob jubileju želimo še veliko uspehov.